

Marek Příbil: Máchovy fragmentární a hypotetické autografy řazené k jeho literárním zápisníkům (textologické hledisko). Disertační práce, ÚČLK FFUK 2024.

Posudek školitele

Obvykle se posudek školitele otevírá zprávou o průběhu uchazečova studia. V případě Marka Příbila by tato zpráva byla ovšem úsměvně nadbytečná, neboť jde o zkušeného badatele, který si během posledních patnácti let zjednal v oblasti, které se věnuje, značnou vážnost, naposledy podílem na vydání Máchova *Máje* v Kritické hybridní edici (2019). Nejtěžší jej bylo přesvědčit, aby podal přihlášku ke studiu. Vzhledem k tomu, že většinu předepsaných povinností splnil již během studia na Jihočeské univerzitě, včetně zahraničních stáží, zbývalo pouze několik položek, jež byly řádně a včas realizovány. Nutno ovšem předeslat, že Marek Příbil se rozhodl přihlásit podruhé ke studiu teprve poté, co měl velkou část disertace dohotovenu. Již před půldruhým rokem práce vyšla knižně s titulem *Iluze konstrukcí (Máchovy literární zápisníky) / ÚČL AVČR v. v. i., Praha 2021/*. Jde o výsledek mnohaletého úsilí, který odpovídá spíše práci habilitační než doktorské disertaci.

Práce Marka Příbila věnovaná hypotetickým zápisníkům K. H. Máchy představuje revizi celé řady problémů máchovské textologie, revizi, která je vzhledem k současnému stavu oboru literárněvědné bohemistiky ve svém přístupu zcela unikátní. Její autor obrací svou pozornost k dlouhé sérii hypotéz spatřovaných se čtyřmi prameny/soubory pramenů tvořící v přístupech dosavadních editorů Máchova díla kontext, resp. předpokládaný kontext Zápisníku K. H. Máchy (Náčrt Máje, tzv. Malý sešit, Villaniovský sešit/zápisník, Dodatky k Sabinovu Úvodu povahopisnému a problém jejich autorství, problém provenience a předlohy tzv. Hindlova opisu označovaného Výtahy ze všelikých výpisků a zaznamenání básníka K. H. Máchy).

Vynechám obligatorní obsahové resumé a omezím se na několik dojmů, které mě při čtení předložené práce provázely. Máchovská textologie byla ve 20. století jedním pilířů literárněvědné bohemistiky. Na ní se koneckonců ověřovaly i teoretické poznatky textověkritické filologie, ale i strukturalistické estetiky. Máchovy *Spisy* v Knihovně klasiků řízené týmem akademického Ústavu pro českou literaturu, považované dlouho – jak je z posledního bádání zřejmé ukvapeně – za definitivní slovo ke stabilizaci básníkovy textu, patří k modelovým vydáním, k chef-d'oeuvrům našeho oboru. Marek Příbil si nad touto edicí znepokojivě otázky. Již v diplomové práci se zabýval Máchovou německojazyčnou poezií a dospěl k závěrům, jež by měly příští přístupy k jejímu vydávání korigovat přinejmenším co se řazení, vztahu k tvorbě českojazyčné a logiky celku týče. Stav pramenů Máchových zápisníků je na první pohled mnohem nepřehlednější než je tomu u básnické tvorby, ač ani tam – jak plyne z přístupu a znění zmíněného vydání v Kritické hybridní edici – nejde o situaci průzračnou a nespornou.

Příbilův postup od znepokojení přes identifikaci argumentační diskrepance po vlastní otázku si vyžádal ve čtyřech dotčených případech zvláštní analytický postup. Zatímco v první kapitole jde v zásadě o přísnou filologickou textovou kritiku včetně její paleografické roviny, druhá kapitola je napínavým rozvedením historické a biografické detektivní zápletky, v níž se postupně vylučovací metodou vypořádávají indicie hypotézy/hypotéz, využitých máchovskými editory a badateli (P. Vašák). Poslední kapitola vcelku přesvědčivě pomocí literárněhistorické komparistiky vylučuje Máchovu předlohu tzv. Hindlova opisu. Kapitola třetí postupuje se od svého kontextu liší položením problému, metodou a koneckonců rozsahem, který překonává souhrn zbylých tří kapitol. Problém věrohodnosti Sabinových citátů a jejich zdroje, tj. předpokládaného Máchova nedochovaného zápisníku, si vyžádal kombinaci textologických a literárněhistorických přístupů v užším smyslu. Autor práce tu vykročil na křehkou půdu sporů o Sabinovo zprostředkování, materiál tedy přerostl či rozšířil hranice máchovské textologie a to

nejen ve vztahu k tzv. poznamenáním v úzkém smyslu, nýbrž i k pramenům, jež mohl mít Sabina vůbec k dispozici. Těžisko přístupu tvoří ovšem i zde – jako v celé práci – textologie, resp. textologické hledisko v určování autorství. Složitost, heterogenita a mnohdy zprostředkovaná povaha korpusu, o který se zde bylo, resp. nebylo možno opřít odůvodňuje rozsah kapitoly, která nakonec ústrojně a produktivně doplňuje konstrukci závěrů ve vztahu k možnostem budoucího edičního řešení Máchových zápisníků.

Předložená práce se vyznačuje úzkostlivou přesností a přísností stylovou, jež upomene na jazyk matematické logiky. Tento styl odpovídá způsobu autorova čtení – pečlivému, detailnímu, exaktnímu a především obezřetnému. Vychází z prověření logické souvislosti dosavadních řešení, odhaluje jejich švy, oslí můstky, kauzální skoky. Pozornost konfrontující detail s jeho důsledky pro celek odhaluje významovou netěsnost a klade otázku smyslu. Tato filologická hermeneutika prosívá materiál jemným sítem pomalého čtení a jeho konfrontace s významovým deficitem historické skutečnosti pramenů. V Příbilově podání jde o dobrodružství skeptického ducha: Obvyklé přesvědčení spojující historickou analýzu s detektivním pátráním po materiálních stopách tzv. zastřené tváře minulosti je uvedeno na pravou míru sjednocení myšlenkové stopy, která – zahlazena oslími můstky a krátkými spojeními hypotéz tvářících se jako pozitivní závěr atd. – byla čtena a replikována v bludném kruhu. Textologie se tu znovu stává literární historií a v některých místech dokonce implicitně aktualizuje – třeba decentně – význam představy Oldřicha Králíka o tzv. chronismu. Marek Příbil postupuje systematicky a neúprosně. Přitom si nenárokují pravdivostní absolutorium, po jeho argumentaci však dosavadní řešení nelze držet. V tom smyslu je jeho práce nejen přínosná, nýbrž v pravém smyslu objevná.

Považuji disertaci Marka Příbila za zralý literárněvědný badatelský výkon v oblasti máchovské filologie. Jeho přístup prošel úspěšně i vědeckou redakcí a lektorským řízením v Akademii věd. Doporučuji práci k obhajobě a navrhuji hodnocení prospěl.

Doc. PhDr. Daniel Vojtěch, Ph.D.

Praha 12. 8. 2024